

(กสม. แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 43/2565)

กสม. ชี้กรณีสถานปฏิบัติธรรมกำหนดให้ผู้ที่ต้องการบวชแสดงผลการตรวจหาเชื้อเอชไอวี

เป็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งสุขภาพ

- เตรียมเสนอนายกรัฐมนตรืขอให้ ครม. สั่งการให้ สตช. และ ป.ป.ส. ดำเนินการแก้ไขเยียวยา
กรณีละเมิดสิทธิฯ ชาวบ้านจากการตรวจดีเอ็นเอ

วันที่ 8 ธันวาคม 2565 เวลา 10.30 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยนายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนายบุญเกื้อ สมนึก ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ครั้งที่ 43/2565 โดยมีวาระสำคัญดังนี้

1. กสม. ชี้กรณีสถานปฏิบัติธรรมกำหนดให้ผู้ที่ต้องการบวชต้องแสดงผลการตรวจหาเชื้อเอชไอวีเป็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งสุขภาพ แนะนำสำนักงานพระพุทธศาสนาฯ และกรมการศาสนาเผยแพร่ความเข้าใจที่ถูกต้อง

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนเมื่อเดือนมกราคม 2564 เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งสุขภาพ ระบุว่า เว็บไซต์ของสถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่งได้แจ้งให้ผู้หญิงที่สนใจจะบวชชีกับสถานปฏิบัติธรรมแห่งนั้นต้องแสดงหนังสือรับรองของแพทย์ที่ระบุถึงผลตรวจเชื้อเอชไอวี (Human Immunodeficiency Virus - HIV) ประกอบการพิจารณาขอรับบวชด้วย ซึ่งผู้ร้องเห็นว่า การกำหนดหลักเกณฑ์ในลักษณะดังกล่าว เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ที่ประสงค์จะบวช จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 ให้การรับรองว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องสภาพทางกายหรือสุขภาพ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ นอกจากนี้ มาตรา 31 ยังให้การรับรองเสรีภาพของบุคคลในการนับถือศาสนา ซึ่งย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน ด้วย

จากการตรวจสอบและการรับฟังข้อเท็จจริง สถานปฏิบัติธรรมผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ไม่ได้มีเจตนาตีรอนสิทธิของผู้ติดเชื้อเอชไอวี การขอให้ผู้ที่ประสงค์จะบวชชีตรวจโรคต่าง ๆ ได้แก่ เอชไอวี วัณโรค ไวรัสตับอักเสบบ และสารเสพติด เป็นไปเพื่อการดูแลคนที่มาอยู่ร่วมกันหมู่มาให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างถูกสุขอนามัย เท่านั้น ด้านกระทรวงสาธารณสุขให้ข้อมูลทางการแพทย์เกี่ยวกับการแพร่เชื้อเอชไอวี สรุปได้ว่าเชื้อเอชไอวีจะไม่ติดต่อจากการทำกิจวัตรประจำวันทั่วไป เช่น การจับมือ การใช้ห้องน้ำ การรับประทานอาหารร่วมกัน การสัมผัสเหงื่อ น้ำตา น้ำลายที่ไม่มีเลือด หรือน้ำเหลืองของผู้ติดเชื้อ เป็นต้น และไม่ติดต่อผ่านทางระบบหายใจ แต่จะติดต่อผ่านการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้อ โดยไม่ใช่ถุงยางอนามัย การใช้เข็มฉีดยาร่วมกับผู้ติดเชื้อ หรือการได้รับเลือดจากผู้ติดเชื้อเท่านั้น อีกทั้งเชื้อเอชไอวีเป็นเชื้อที่ตายง่ายเมื่ออยู่

นอกร่างกาย หากผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้รับประทานยาต้านเชื้ออย่างต่อเนื่อง ก็จะมีสุขภาพที่แข็งแรง ใช้ชีวิตได้เหมือนคนปกติทั่วไป และอาจตรวจไม่พบเชื้อหรือพบแต่น้อยมากในระดับที่ไม่สามารถแพร่เชื้อให้ผู้อื่นได้

เมื่อตรวจสอบระเบียบปฏิบัติของมูลนิธิสถาบันแม่ชีไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ กำหนดหนึ่งในคุณลักษณะของผู้ที่ประสงค์จะบวชชีไว้ในระเบียบว่า มิได้เป็นโรคที่ต้องห้าม อันเป็น โรคร้ายแรงหรือโรคติดต่อที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ประกอบกับปรากฏข้อเท็จจริงว่า สำนักชีแห่งหนึ่งซึ่งลงทะเบียนกับมูลนิธิสถาบันแม่ชีไทย เคยอนุญาตให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีบวชชีได้ในระยะเวลาที่กำหนด เนื่องจากไม่ได้จัดต่อระเบียบปฏิบัติ อีกทั้งการปฏิบัติธรรมในระหว่างบวชชี ไม่มีกิจกรรมใดที่อาจสัมผัสเสี่ยงต่อการแพร่ของเชื้อ

ขณะเดียวกัน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ให้ข้อเท็จจริงว่า กฎ ระเบียบ พุทธบัญญัติ ไม่มีการบัญญัติกรณีการบรรพชาอุปสมบทให้กับผู้ติดเชื้อเอชไอวี มีเพียงแนวทางการปฏิบัติในปัจจุบัน ที่การบรรพชาอุปสมบทให้กับผู้ที่ติดเชื้อเอชไอวีขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของพระอุปัชฌาย์ในการพิจารณาว่าอาการเจ็บป่วยของโรคเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาพระธรรมหรือไม่ นอกจากนี้ กฎมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการบรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุสงฆ์ ก็กำหนดเพียงว่า ผู้ประสงค์จะบรรพชาต้องเป็นผู้มีร่างกายสมบูรณ์ และมีเพียงข้อห้ามของมหาเถรสมาคมที่ไม่อนุญาตให้บรรพชาอุปสมบทกับคนที่มีโรคติดต่อเป็นที่น่ารังเกียจ เช่น วัณโรคในระยะอันตราย เท่านั้น

ด้วยเหตุผลข้างต้น กสม. จึงเห็นว่า การกำหนดให้ผู้ประสงค์จะบวชชีต้องแสดงเอกสารตรวจสุขภาพ โดยระบุให้ตรวจเชื้อเอชไอวีก่อนจะรับเข้าบวช เป็นการกำหนดเงื่อนไขที่เกินสมควรแก่ความจำเป็น จึงเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม โดยอาศัยเหตุแห่งสุขภาพ อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2565 พบว่า สถานปฏิบัติธรรมผู้ถูกร้องได้ยกเลิกเงื่อนไขให้ผู้ประสงค์จะบวชชีต้องแสดงหนังสือรับรองผลการตรวจเชื้อเอชไอวีแล้ว จึงถือว่า ข้อร้องเรียนได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมแล้ว

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงการเคารพสิทธิมนุษยชน กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2565 จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม โดยให้ทั้งสองหน่วยงานประสานกระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการติดเชื้อเอชไอวีให้กับหน่วยงานศาสนาต่าง ๆ อาทิ วัดพระพุทธรักษา สำนักสงฆ์ สำนักชีไทย สถานที่ปฏิบัติธรรม และอื่น ๆ เพื่อให้มีความเข้าใจและมีให้มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม โดยอาศัยเหตุแห่งการติดเชื้อเอชไอวีมาเป็นข้อจำกัดที่ลิดรอนโอกาสในการเข้าถึงเสรีภาพในการปฏิบัติตามหลักศาสนาทุกศาสนา

2. กสม. ทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี ขอให้สั่งการ สตช. และ ป.ป.ส. แก้ไขเยียวยาการละเมิดสิทธิฯ
ชาวบ้านจากการตรวจดีเอ็นเอแบบเหมารวม

นายบุญเกิด สมนึก ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า ตามที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐ เก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) ของชาวบ้านกว่า 50 รายในหมู่บ้านแกน้อยห้วยอมบ้านถ้ำ และ บ้านหนองเขียว ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ อาศัยอยู่ ในจำนวนนี้มีเด็กที่อายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ จำนวน 3 คน ถูกตรวจเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอไปด้วย โดยที่เจ้าหน้าที่ไม่แจ้งข้อมูลที่จำเป็นให้แก่บุคคลที่จะต้องถูกเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอทราบ และไม่ได้รับความยินยอม โดยสมัครใจอย่างแท้จริง ทั้งยังไม่มีการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่ง กสม. ได้มีมติเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2565 ว่าการดำเนินการดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีข้อเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) โดยเสนอให้มี นักสังคมสงเคราะห์หรือวิชาชีพเข้าร่วมในกระบวนการจัดเก็บดีเอ็นเอของเด็ก ให้แจ้งผลการตรวจดีเอ็นเอ ให้ผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการยึดยาเสพติดทราบ และให้ลบข้อมูลดีเอ็นเอของชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้าน ที่ถูกจัดเก็บโดยไม่ได้รับความยินยอมออกจากฐานข้อมูล นั้น

ต่อมาปรากฏข้อเท็จจริงว่า สตช. ไม่ได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. โดยไม่มีเหตุอันสมควร ประกอบกับ กสม. ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าการดำเนินโครงการเก็บและตรวจสารพันธุกรรมของ บุคคลกลุ่มเสี่ยงและวัตถุพยานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและคดีอาญาอื่น ๆ ซึ่งเป็น โครงการที่บูรณาการ ร่วมกันระหว่าง สตช. และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) มีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เนื่องจากโครงการข้างต้นมิได้อาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และมาตรา 131/1 ที่กำหนดให้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่ต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด กระทำเท่าที่จำเป็น และจะต้องได้รับความยินยอม โดยสมัครใจและอิสระจากบุคคลที่ถูกเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอ เนื่องจากมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิต และร่างกาย และสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล ประกอบกับโครงการฯ ได้กำหนดเป้าหมาย ของบุคคลกลุ่มเสี่ยงที่จะเก็บและตรวจดีเอ็นเอไว้อย่างกว้าง ครอบคลุมบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับยาเสพติดด้วย อันถือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม

กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2565 ได้พิจารณาผลการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และองค์กร ภาคประชาสังคมแล้ว เห็นว่า สตช. ไม่ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีการเก็บและ ตรวจดีเอ็นเอของชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่กรณีดังกล่าวตามข้อเสนอแนะของ กสม. อย่างเป็นทางการ ประกอบกับการดำเนินโครงการเก็บและตรวจสารพันธุกรรมของบุคคลกลุ่มเสี่ยงโดยความร่วมมือของ สตช. และสำนักงาน ป.ป.ส. ยังเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเชิงระบบ

จากเหตุผลข้างต้น กสม. จึงเห็นควรมีหนังสือแจ้งข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี ให้พิจารณาสั่งการให้ สตช. และสำนักงาน ป.ป.ส. ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. และให้ยกเลิกการดำเนินโครงการเก็บและตรวจสอบพันธุกรรมของบุคคลกลุ่มเสี่ยงและวัตถุพยานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและคดีอาญาอื่น ๆ หากมีความจำเป็นต้องเก็บและตรวจสอบพันธุกรรมก็ให้ดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

8 ธันวาคม 2565